

33. Lagrange H. Emeutes, rénovation urbaine et aliénation politique / H. Lagrange // Notes et documents. – 2007. – № 5. – P. 1–25.
34. Lemerrier E. L'association "Ni putes, ni soumises": une inflation politico-médiatique démythifiée par le terrain / E. Lemerrier // L'Année du Maghreb. – 2005–2006. – № 2. – P. 499–508.
35. Lmadani F.-A.-B. Migrations féminines marocaines. Pour un regard genrée [En ligne] / F.-A.-B. Lmadani. – URL : codesria.org/IMG/pdf/Fatima_Ait_Ben_Lmadani.pdf // 5.03.11.
36. Marlière E. Le sentiment d'injustice chez les jeunes d'une cité HLM [En ligne] / E. Marlière // Sociétés et jeunesses en difficultés. – 2006. – № 2. – URL : http://sejed.revues.org/index208.html // 26.11.09.
37. Mauger G. L'émeute de novembre 2005: une révolte protopolitique / Gérard Mauger. – Clamecy : Editions du croquant, 2006. – 160 p.
38. Noël O. Intermédiaires sociaux et entreprises: des coproducteurs de discrimination? / O. Noël // Hommes et Migrations. – 1999. – № 1219. – P. 5–12.
39. Noiriél G. Immigration, antisémitisme et racisme en France (XIX-XX siècle): Discours publics, humiliations privées / Gérard Noiriél. – Paris : Librairie Arthème Fayard, 2007. – 720 p.
40. Pierret R. Les enfants de harkis, entre triple appartenance et double reget / R. Pierret // Hommes&Migrations. – 2008. – № 1276. – P. 88–101.
41. Pinçonat C. Mémoires de l'immigration, vers une logique de déplacement des frontières [En ligne] / C. Pinçonat // Annis: Revue de civilisation contemporaine Europe/Amériques. – 2007. – № 7. – URL : http://annis.revues.org/798// 26.12.11.
42. Rabzani M. Discrimination ethnique à l'embauche des jeunes: une analyse psychosociale / M. Rabzani // Revue européenne de migrations internationales. – 2000. – Vol. 16. – № 3. – P. 29–52.
43. Roy O. L'islam de France / O. Roy // Confluences Méditerranée. – 2006. – № 37. – P. 49–55.
44. Sfeir A. Le Conseil français du culte musulman à l'épreuve du temps / A. Sfeir, J. Coste // Hommes&Migrations. – 2006. – № 1259. – P. 44–54.
45. Stora B. La mémoire coloniale de l'Algérie: quand le passé rattrape le présent / B. Stora // Les étrangers en France et l'héritage colonial. Processus historiques et identitaires; sous la dir. de H. Saïdi; préf. de Cl. Liauzu. – Paris : L'Harmattan, 2007. – P. 157–163.
46. Tebbakh S. Muslims in the EU – Cities Report: France / Sonya Tebbakh. – Budapest : Open Society Institute, 2007. – 100 p.
47. Venel N. Musulmanes françaises. Des pratiquantes voilées à l'université / Nancy Venel. – Paris : L'Harmattan, 1999. – 142 p.
48. Voisin A. Logement et discrimination. Effets de la discrimination liée aux origines, analysée à travers le parcours logements de personnes issues de l'immigration maghrébine / Agnès Voisin. – Lyon : Collège coopératif Rhône-Alpes, 2005. – 194 p.
49. Withol de Wenden C. La bourgeoisie. Les trois âges de la vie associative issue de l'immigration / C. Withol de Wenden, R. Leveau. – Paris : CNRS Éditions, 2001. – 190 p.
50. Withol de Wenden C. L'immigration en Europe / Catherine Withol de Wenden. – Paris : La documentation Française, 1999. – 168 p.
51. Withol de Wenden C. L'islam dans l'armée [En ligne] / C. Withol de Wenden // Cahiers de la Méditerranée. – 2008. – № 76. – URL : http://cdlm.revues.org/index4296.html // 29.09.09.
52. Zeghal M. La Constitution du Conseil Français du Culte Musulman: reconnaissance politique d'un islam français? [En ligne] / M. Zeghal // Archives de sciences sociales des religions. – № 129. – 2005. – URL : http://assr.revues.org // 29.09.09.

УДК 930.1(437.6)

I. Мартинчук

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ДЖЕРЕЛЬНОЇ БАЗИ ПРОБЛЕМИ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ СЛОВАЦЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ

В статті аналізується джерельна база проблеми європейської інтеграції Словаччини.

Ключові слова: джерела, Словаччина, європейська інтеграція.

The article analyzes the source base issues of European integration of the Slovak Republic.

Keywords: sources, Slovak Republic, European integration.

Актуальність проблеми дослідження. Позитивні наслідки інтеграційних процесів в сусідній державі – Словаччині – викликають інтерес до трансформаційних змін словачького суспільства, особливостей перебігу інтеграції. Наразі існує значна кількість фахової літератури, написаної істориками, оглядачами міжнародних відносин, політологами, але найбільш достовірними залишаються джерела інформації. Саме необхідність аналізу першоджерел проблеми інтеграції словачького суспільства в об'єднану Європу обумовлює актуальність цього дослідження.

Об'єктом статті є комплекс джерел, які розкривають перебіг європейської інтеграції Словаччини.

Метою цієї статті є охарактеризувати комплекс документів та матеріалів, присвячених євроінтеграційній трансформації словачького суспільства.

Завдання роботи – визначити групи джерел з обраної проблеми, проаналізувати об'єктивність та достовірність подання в них інформації.

Основні методи, на основі яких проводилося дослідження, є порівняльно-аналітичний та аналітичний і синтетичний критики джерел.

Виклад матеріалу. Джерельна база проблеми інтеграції Словаччини (СР) умовно поділяється за наступними критеріями: 1) за способом відтворення: опубліковані та неопубліковані матеріали; 2) за видами: документи, преса, мемуари; 3) за походженням: офіційні документи органів влади, особистого характеру.

Основною групою джерел можна визначити неопубліковані матеріали Галузевого державного архіву Міністерства закордонних справ України (ГДА МЗС). Наявні матеріали стосуються як внутрішньополітичного розвитку Словаччини, так і її зовнішньої політики у період вступу до Європейського Союзу та НАТО.

Комплектація архівних фондів МЗС України відбувається за хронологічним принципом і відповідно до тих відділів та управлінь, що передають документи на зберігання в архів, тому досить часто необхідна інформація визначеної проблеми знаходиться в різних справах.

Найбільш інформативним можна визначити комплекс справ під назвою «Огляди преси та інші інформаційні матеріали, отримані з посольств, постійних представництв, генеральних консульств України». Огляди словачької, американської, європейської та російської преси розкривають проблеми внутрішньої політики СР, реакцію суспільства на дії словачьких політиків, крім того, містять оцінку внутрішньодержавних подій Словаччини за кордоном [5, 6, 11, 17, 26].

Справи, що розкривають основні внутрішньополітичні події в СР, передані в Галузевий державний архів Третім територіальним управлінням, до якого відноситься Словаччина. В основному це інформація Посольства України в СР про передвиборчу ситуацію, про перебіг та результати президентських та парламентських виборів, про склад уряду та біографічні дані його членів [5, 7, 10, 15, 16, 20, 22, 29-38].

Міжнародно-правові акти в архівних фондах МЗС України зберігаються у вигляді своєрідних пакетів документальних матеріалів різної міжнародно-правової і дипломатичної ваги – щоб дати цілісну картину укладення кожного конкретного документа і набуття ним чинності. Інтерес викликають, міжнародні угоди і договори, що зацікавили українську дипломатію і в яких Словаччина брала участь безпосередньо. Крім того, для розкриття основних напрямів зовнішньої політики СР можна використати й інші матеріали. Зокрема, це повідомлення Посольства України в СР, яке відстежує всі головні зовнішньополітичні акти. Інформація посольства подається у формі повідомлень, довідок, записок, звітів та ін. [5, 9, 13, 14, 16]. Цінними джерелами є інформаційні повідомлення дипломатичних представництв України в інших республіках [2-4, 26, 28, 29, 35], їхня тематика досить різноманітна і стосується процесу вступу Словаччини в ЄС, сприйняття європейською громадськістю процесів інтеграції та розширення ЄС [16, 21, 27].

Наступний тематичний блок – це матеріали щодо розширення НАТО на Схід. Ці відомості містяться у справах, переданих на зберігання Управлінням євроатлантичної інтеграції. Матеріали ГДА МЗС висвітлюють проведення міжнародних семінарів та конференцій з питань європейської та євроатлантичної інтеграції та участь у них словачьких представників [2, 15, 16, 19, 22, 27, 38].

Під час імплементації європейського законодавства Словаччина стикнулася з проблемою захисту національних меншин, яка відбилася на двосторонніх відносинах Словаччини із сусідніми державами, зокрема Угорщиною. Архів МЗС містить комплекс документів, що розкривають перебіг вирішення проблеми угорської національної меншини, з метою визначення наслідків

її впливу на інтеграційний курс СР [9, 30]. А також було досліджено комплекс документів, що стосуються словацько-російських відносин [9, 16].

Доступ до словацьких архівних фондів, на жаль, закритий. У СР на початку 2002 р. схвалено спеціальний закон про діяльність архівів, яким обмежується доступ до сучасних архівних фондів – документи можуть бути відкриті для вивчення й оприлюднені лише після закінчення 30-річного терміну їх архівного зберігання. Тобто документальну базу перебігу внутрішньодержавних подій в СР 90-х років ХХ ст. вчені в архівах Словаччини зможуть дослідити лише після 2020 рр. Тому для вивчення внутрішньополітичних процесів у СР в 1993–2004 рр. першочергове значення мають неопубліковані документи з архівів України.

Ще одним джерелом зазначеної проблеми стали опубліковані документи, які варто умовно розділити на дві основні групи. Перша – ті, що стосуються внутрішньополітичного розвитку СР у досліджуваній період. Друга – основні документи з питань зовнішньої політики держави та становлення і розвитку відносин з євроатлантичними структурами та окремими країнами.

Насамперед слід згадати двотомне словацьке видання «Документи словацької національної ідентичності та державності». У роботі було використано матеріали другої книги цього видання про рух Словаччини до незалежності в 1990–1993 рр. [49]. Основоположним джерелом інформації про державний устрій СР є Конституція СР в українському перекладі [42].

Джерелами інформації про внутрішньополітичний розвиток Словаччини також слугують постанови Конституційного Суду СР, проекти Національної Ради СР та звіти про стан розвитку СР президентів держави, програми роботи урядів [56, 46, 64, 91, 92, 66, 82, 83; 57, 67, 71–74], що яскраво демонструють особливості перебігу трансформаційних перетворень у державі, наслідки реформ та ін.

Інформацію про зовнішньополітичну діяльність Словацької держави в першій половині 1990-х років можна почерпнути з добірки матеріалів «Зовнішня політика СР» [44]. У виданні документи міжнародної правової бази згруповано відповідно до регіональної і євроатлантичної політики СР, також містяться коментарі до більшості з них.

Наступною групою документів, цікавих для дослідження проблеми, є окремі документи з різних питань зовнішньої політики СР, зокрема такі, що стосуються її вступу в ЄС, – Меморандум уряду до заяви про членство в ЄС від 1995 р. [55], Національна програма прийняття правової бази ЄС [58], чергові звіти про готовність вступу СР до ЄС [68, 69, 70]; крім того, тексти резолюції Європарламенту та демаршів ЄС до уряду СР [87, 88], а також документи, що характеризують вступ СР до НАТО, – Оборонна стратегія СР та Стратегія безпеки СР від 2001 р. [46, 64], Національна програма підготовки СР до членства в НАТО [45, 57, 77, 78, 89] та ін.

Загальні плани ведення зовнішньої політики СР та звіти про їх виконання [79, 80] дають узагальнюючу інформацію. Доступ до цих документів в основному забезпечується мережею Інтернет, зокрема до правових актів, що були видані з 1999 р. Це пояснюється тим, що СР у 1998 р. почала активно реалізовувати програму модернізації інформаційних мереж, як необхідну умову вступу в євроатлантичні структури.

Як джерела з вивчення процесу трансформаційних перетворень у Словацькій Республіці можна використати інформаційні повідомлення української та словацької преси. Необхідно зазначити, що використання матеріалів преси потребує критичного підходу, оскільки досить часто вони виражали точку зору тих політичних сил, які їх підтримували.

У 1990-ті рр. і в Україні, і в Словаччині з'явилася чимало нових друкованих засобів інформації – різноманітних за спрямованістю та партійною належністю; існуючі ще з минулого соціалістичного періоду видання стали більш об'єктивними у висвітленні подій. Офіційними друкованими виданнями органів влади в Україні стали «Урядовий кур'єр» та «Голос України». Матеріали про внутрішньополітичне життя у Словацькій Республіці та її зовнішню політику, що друкувалися в цих газетах, носять офіційний характер і здебільшого констатують факти без коментарів.

Для ЗМІ Словаччини цього періоду характерна відсутність центральних видань такого характеру. Діяльність словацького уряду, що не мав свого друкованого органу, висвітлювали центральні газети тих партій, які входили до його складу. В період правління урядів прем'єра В. Мечіара майже офіційною стала партійна газета «Slovenská republika», що виходила до 1999 р. Найбільш інформативною була газета «Sme», що містила матеріали не лише про факти і події, але досить часто подавала до них коментарі відомих словацьких та зарубіжних політологів, науковців. Ще одна щоденна словацька газета «Národná obroda» почала виходити як «незалежна газета» з 1990 р. У 1996 р., у зв'язку зі зміною власника, змінилася її концепція з «незалежної газети» на «газету про господарство і суспільство». Після цього матеріали, що друкувалися в деннику, рідко висвітлювали болючі питання суспільно-політичного розвитку країни; газета втратила популярність, і в 2005 р. вийшов її останній номер. Слід згадати також матеріали газети «Pravda». Під час опрацювання цих періодичних видань слід враховувати їх належність до урядових кіл або до опозиції в конкретні роки. Потрібно зазначити, що, як правило, опозиційна преса більш критично оцінювала процес демократичної трансформації в державі, вказувала на невідповідність між декларованими цілями і реальними кроками уряду. Особливо це стосується періоду перебування при владі В. Мечіара.

З середини 1990-х рр. на ринку ЗМІ Словаччини змінилася ситуація, з'явилися зарубіжні – німецькі та австрійські – концерни, які швидко купили контрольні пакети акцій газет та журналів. Наприкінці ХХ ст. більшість словацької преси, як центральної, так і регіональної, перебувала в руках іноземних видавців. Змінився характер друкованих матеріалів, зменшилася кількість внутрішньополітичної і міжнародної інформації аналітичного характеру в щоденних газетах.

На особливу увагу заслуговують матеріали господарського тижневика «Trend», що регулярно публікував огляди з ключових проблем економічного співробітництва СР з країнами Вишеградської четвірки, ЄС, Росією та Україною. Подібні публікації можна знайти й на сторінках щотижневого економічного журналу «Profit». Не можна оминати увагою й найбільш популярний у країні громадський журнал-тижневик «Plus 7 dní», що досить гостро подавав інформацію про внутрішньополітичний розвиток СР. Надзвичайно важливе значення для вивчення обраної проблеми мають матеріали політико-аналітичного видання «Medzinárodní otázku», що звертаються до актуальних питань інтеграції СР до ЄС, НАТО, двосторонніх відносин із Росією, Україною, країнами Європи та США. Інформацію про перебіг реформ у Збройних силах Словаччини, підготовку до вступу в НАТО містить видання «Obrana».

Фактичний матеріал про результати виборів, що проводилися у країні в досліджуваній період, міститься у статистичних виданнях СР. Опрацюванню підлягають офіційні статистичні дані щодо результатів виборів до Словацької Національної Ради у 1992 р., до Національної Ради СР у 1994 р., 1998 р. та 2002 р. [47; 94, 95, 99-102], а також результати референдуму про вступ до ЄС [76]. Про соціально-економічний розвиток СР інформацію подають Статистичні щорічники [85, 86]. З них можна почерпнути дані про обсяги та динаміку торгівельних відносин Словаччини з окремими країнами. Ця інформація потрібна насамперед для відтворення картини економічного розвитку СР та взаємозв'язку між економічною необхідністю та зовнішньою політикою; особливо це стосується відносин із Росією.

З метою належного осмислення характеру та змісту подій, зумовлених зокрема процесами інтеграції, мотивів та вчинків окремих дійових осіб, а також найбільш адекватного відтворення атмосфери часу, слід залучити до дослідження мемуари державних діячів і політиків Словаччини. Це джерело інформації є чи не найбільш суб'єктивним, а тому потребує ретельного аналізу та співставлення з іншими матеріалами, оскільки автори, можливо й невідомо, все-таки намагалися дещо прикрасити свою діяльність. Серед мемуарів особливо цінними є спогади безпосередніх дійових осіб, котрі формували політику СР – президента СР Р. Шустера, а також глави уряду М. Дзуринди [50, 43].

Висновки. Джерельна база проблеми інтеграції Словацької Республіки є досить широкою та репрезентативною. Вона складається з опублікованих та неопублікованих архівних матеріалів, зокрема Галузевого державного архіву МЗС України, матеріалів преси, як української так і словацької, мемуарів словацьких державних діячів, збірників офіційних документів державних органів влади СР, статистичних збірників, які можуть стати основою для підготовки низки наукових праць.

Джерела та література

1. Галузевий державний архів Міністерства закордонних справ (ГДА МЗС) України. – Ф. 1. Основний фонд. – Оп. 5. – Спр. 6983. Огляди преси та інші інформаційні матеріали, отримані з посольств, постійних представництв, генеральних консульств України. Т.4. 03.08–28.10.1993 р., 224 арк.
2. ГДА МЗС України. – Ф. 1. Основний фонд. – Оп. 5. – Спр. 6984. Огляди преси та інші інформаційні матеріали, отримані з посольств, постійних представництв, генеральних консульств України. Т.5. 02.11–31.12.1993 р., 179 арк.

3. ГДА МЗС України. – Ф. 1. Основний фонд. – Оп. 5. – Спр. 7004. Огляди преси та інші інформаційні матеріали, отримані з посольств, постійних представництв, генеральних консульств України. 05.01–26.11.1993 р., 110 арк.
4. ГДА МЗС України. – Ф. 1. Основний фонд. – Оп. 5. – Спр. 7033. Довідки по країнах. Т.3. 11.09–23.11.1993 р., 249 арк.
5. ГДА МЗС України. – Ф. 1. Основний фонд. – Оп. 5. – Спр. 7320. Огляди преси та інші інформаційні матеріали, отримані з посольств, постійних представництв, генеральних консульств України. Т.1. 03.01–21.04.1994 р., 156 арк.
6. ГДА МЗС України. – Ф. 1. Основний фонд. – Оп. 5. – Спр. 7322. Огляди преси та інші інформаційні матеріали, отримані з посольств, постійних представництв, генеральних консульств України. Т.3. 25.08–01.10.1994 р., 189 арк.
7. ГДА МЗС України. – Ф. 1. Основний фонд. – Оп. 5. – Спр. 7356. Довідки по країнах. Т.1. 02.01–28.04.1994 р., 115 арк.
8. ГДА МЗС України. – Ф. 1. Основний фонд. – Оп. 5. – Спр. 7357. Довідки по країнах. Т.2. 11.05–23.08.1994 р., 185 арк.
9. ГДА МЗС України. – Ф. 1. Основний фонд. – Оп. 5. – Спр. 7358. Довідки по країнах. Т.3. 26.08–29.09.1994 р., 128 арк.
10. ГДА МЗС України. – Ф. 1. Основний фонд. – Оп. 5. – Спр. 7359. Довідки по країнах. Т.4. 07.10–31.10.1994 р., 153 арк.
11. ГДА МЗС України. – Ф. 1. Основний фонд. – Оп. 5. – Спр. 7777. Огляди преси та інші інформаційні матеріали, отримані з посольств, постійних представництв, генеральних консульств України. Т.2. 13.04–29.06.1995 р., 172 арк.
12. ГДА МЗС України. – Ф. 1. Основний фонд. – Оп. 5. – Спр. 7819. Довідки по країнах. Біографічні довідки. Т.1. 14.01–4.03.1995 р., 221 арк.
13. ГДА МЗС України. – Ф. 1. Основний фонд. – Оп. 5. – Спр. 7822. Довідки по країнах. Біографічні довідки. Т.4. 03.07–20.09.1995 р., 159 арк.
14. ГДА МЗС України. – Ф. 1. Основний фонд. – Оп. 5. – Спр. 7823. Довідки по країнах. Біографічні довідки. Т.5. 26.09–29.12.1995 р., 209 арк.
15. ГДА МЗС України. – Ф. 1. Основний фонд. – Оп. 5. – Спр. 8036. Огляди преси та інші інформаційні матеріали, отримані з посольств, постійних представництв, генеральних консульств України. 16.01–26.08.1995 р., 168 арк.
16. ГДА МЗС України. – Ф. 1. Основний фонд. – Оп. 5. – Спр. 8721. Співробітництво з НАТО. Інформаційно-аналітичні довідки з тематики НАТО. 08.01–27.03.1997 р., 138 арк.
17. ГДА МЗС України. – Ф. 1. Основний фонд. – Оп. 5. – Спр. 8881. Огляди преси та інші інформаційні матеріали, отримані з посольств, постійних представництв, генеральних консульств України. Т.2. 22.05–22.12.1997 р., 236 арк.
18. ГДА МЗС України. – Ф. 1. Основний фонд. – Оп. 5. – Спр. 9580. Політичні питання. Т.3. 16.09–26.10.1998 р., 153 арк.
19. ГДА МЗС України. – Ф. 1. Основний фонд. – Оп. 5. – Спр. 9666. Загальноєвропейський процес. Заходи із включення до нього України. Взаємовідносини з Євросоюзом. 14.01–24.12.1998 р., 178 арк.
20. ГДА МЗС України. – Ф. 1. Основний фонд. – Оп. 5. – Спр. 9935. Політичні питання (загальне). Т.1. 10.01–07.09.1999 р., 206 арк.
21. ГДА МЗС України. – Ф. 1. Основний фонд. – Оп. 5. – Спр. 9936. Загальноєвропейський процес. 23.04.1999–11.01.2000 р., 116 арк.
22. ГДА МЗС України. – Ф. 1. Основний фонд. – Оп. 5. – Спр. 9947. Довідки з політичних питань (загальне). Т.3. 03.09–27.12.1999 р., 61 арк.
23. ГДА МЗС України. – Ф. 1. Основний фонд. – Оп. 5. – Спр. 10036. Огляди преси та інші інформаційні матеріали, отримані з посольств, постійних представництв, генеральних консульств України. Т.1. 19.01–20.07.1999 р., 235 арк.
24. ГДА МЗС України. – Ф. 1. Основний фонд. – Оп. 5. – Спр. 10037. Огляди преси та інші інформаційні матеріали, отримані з посольств, постійних представництв, генеральних консульств України. Т.2. 27.07–28.12.1999 р., 232 арк.
25. ГДА МЗС України. – Ф. 1. Основний фонд. – Оп. 5. – Спр. 10181. Політичні питання. Т.1. 15.01–05.05.1999 р., 182 арк.
26. ГДА МЗС України. – Ф. 1. Основний фонд. – Оп. 5. – Спр. 10392. Огляди преси та інші інформаційні матеріали, отримані від закордонних установ України. 04.01–27.12.2000 р., 204 арк.
27. ГДА МЗС України. – Ф. 1. Основний фонд. – Оп. 5. – Спр. 10393. Загальноєвропейський процес (загальне). Т.1. 21.01–15.12.2000 р., 248 арк.
28. ГДА МЗС України. – Ф. 1. Основний фонд. – Оп. 5. – Спр. 11124. Загальноєвропейський процес. Відносини з Євросоюзом (Розширення ЄС, його наслідки для України). Т.9. 02.01–27.04.2001 р., 126 арк.
29. ГДА МЗС України. – Ф. 1. Основний фонд. – Оп. 5. – Спр. 11125. Загальноєвропейський процес. Відносини з Євросоюзом (Розширення ЄС, його наслідки для України). Т.10. 04.05–28.12.2001 р., 135 арк.
30. ГДА МЗС України. – Ф. 1. Основний фонд. – Оп. 5. – Спр. 12586. Політичні питання (загальне). Т.3. 15.02–29.03.2002 р., 198 арк.
31. ГДА МЗС України. – Ф. 1. Основний фонд. – Оп. 5. – Спр. 12589. Політичні питання (загальне). Т.6. 22.04–17.05.2002 р., арк. 1-198.
32. ГДА МЗС України. – Ф. 1. Основний фонд. – Оп. 5. – Спр. 12590. Політичні питання (загальне). Т.7. 17.05–21.06.2002 р., 197 арк.
33. ГДА МЗС України. – Ф. 1. Основний фонд. – Оп. 5. – Спр. 12591. Політичні питання (загальне). Т.8. 25.06–31.07.2002 р., 200 арк.
34. ГДА МЗС України. – Ф. 1. Основний фонд. – Оп. 5. – Спр. 12592. Політичні питання (загальне). Т.9. 25.07–16.09.2002 р., 200 арк.
35. ГДА МЗС України. – Ф. 1. Основний фонд. – Оп. 5. – Спр. 12593. Політичні питання (загальне). Т.10. 16.09–08.10.2002 р., 195 арк.
36. ГДА МЗС України. – Ф. 1. Основний фонд. – Оп. 5. – Спр. 12594. Політичні питання (загальне). Т.11. 08.10–06.11.2002 р., 193 арк.
37. ГДА МЗС України. – Ф. 1. Основний фонд. – Оп. 5. – Спр. 12595. Політичні питання (загальне). Т.12. 06.11–25.11.2002 р., 200 арк.
38. ГДА МЗС України. – Ф. 1. Основний фонд. – Оп. 5. – Спр. 12596. Політичні питання (загальне). Т.13. 25.11–28.12.2002 р., 190 арк.
39. ГДА МЗС України. – Ф. 1. Основний фонд. – Оп. 5. – Спр. 12690. Довідки по країнах (за схемою). Т.2. 29.03–26.11.2002 р., 29 арк.
40. Договор о ЕС. ЕС: прошлое, настоящее, будущее. Документы ЕС в 2 т. – М.: Право, 1994. – Т.1. – 380 с.; Т.2. – 440 с.
41. Договоры об учреждении Европейских Сообществ: документы Европейского Союза]. Т.1. – М., 1994. – 423 с.
42. Конституція Словацької республіки (1 вересня 1992) // Конституції нових держав Європи та Азії. – К.: Українська правнича фундація, Право, 1996. – С.445-484. – 817 с.
43. Шустер Р. Ультиматум: спогади президента СР / Р.Шустер. – К.: Основні цінності, 2003. – 480 с.
44. Agenda 2000. – Bratislava: Delegation Európskej komisie v SR, 1997 // <http://www.mzv.sk>
45. Aktualizovaný ročný národný program PŘENÁME 2003. – Bratislava: MO SR, 2003 // <http://www.mosr.sk>
46. Bepčnosťná stratégia Slovenskej republiky. Uznesenie NR SR č.1312, 27.4.2001. – Bratislava: NR SR, 2001 // <http://www.zbierka.sk>
47. Databáza výsledkov hlasovania vo voľbach do NR SR 20.-21.septembra 2002 podľa volebných okrskov. – Bratislava: Štatistický úrad SR, 2002 // <http://www.portal.statistics.sk/showdok.do?docid=4490>
48. Dokumenty k zahraničnej politike Slovenskej republiky, 1/1993. – Bratislava: MZV SR, 1993. – 120 s.
49. Dokumenty slovenskej národnej identity a štátnosti. II. – Bratislava: Národné literárne centrum, Dom slovenskej literatury, 1998. – 599 s.
50. Dzurinda M. Kde je vôľa, tam je cesta. Mój maraton / M.Dzurinda. – Bratislava.: L.C.A., 2002. – 112 s.
51. Informácia o priebehu a výsledkoch prístupových rokovaní na summite Európskej rady v Kodani 12.-13. decembra 2002. – Bratislava: Vláda SR, 2003. // <http://www.government.gov.sk>
52. Jesenné ministerské zasadnutie severoatlantickej rady a euroatlantickej rady NATO v roku 2000: Zborník dokumentov. – Bratislava: MO SR, 2001. – 194 s.
53. Konceptia účasti Armády SR na mierových operáciách. – Bratislava: MO SR, 2001. // <http://www.mosr.sk>
54. List štátneho tajomníka Ministerstva zahraničných vecí SR J.Sestáka Európskej komisii. – Brusel: Európska komisia, 1997. – 23.decembra.
55. Memorandum vlády k žiadosti SR o členstvo v EÚ // Trend. – 1995. – 12.júla. – s.I-II.
56. Nález Ústavného súdu SR v kauze Gaulieder // Národná obroda, tematická príloha Dokument. – 1997. – 22. októbra. – s.11-12.; 29. októbra. – s.14.
57. Národný program prípravy SR na členstvo v NATO (NR PŘENÁME). – Bratislava: Vláda SR, 1999.
58. Národný program pre prijatie acquis communautaire v SR. – Bratislava: vláda SR, 1998. – február.
59. Návrh Konceptie bezpečnostného systému SR. – Bratislava: MZV SR, 2003.
60. Návrh pozície SR k hlavným otázkam prerokovávaným Konventom o budúcnosti Európy. – Bratislava: Vláda SR, 2003. // <http://www.government.gov.sk>
61. Novoročný prejav prezidenta Slovenskej republiky 1.januára 2000 // Národná obroda. – 3.01.2000. – // <http://www.schuster.prezident.sk/?337>
62. Novoročný prejav prezidenta Slovenskej republiky 1.januára 2002 // SITA. – 2002. – 1.januára. // <http://www.schuster.prezident.sk/?337>
63. Novoročný prejav prezidenta Slovenskej republiky 1.januára 2003 // SITA. – 2003. – 1.januára. // <http://www.schuster.prezident.sk/?337>
64. Obranná stratégia Slovenskej republiky. Uznesenie NR SR č.1424, 25.5.2001. – Bratislava: NR SR, 2001.
65. Partnerstvo pre vstup. – Brusel: Európska komisia, 1997.
66. Prejav prezidenta Slovenskej republiky v parlamente // SITA. – 2002. – 28.júna. // <http://www.schuster.prezident.sk/?337>
67. Priority zahraničnej politiky Slovenskej republiky na obdobie rokov 2000-2003. Strednodobá koncepcia. – Bratislava: Vláda SR, 2000.
68. Pravidelná správa EK za rok 2002 a Strategický dokument Európskej komisii k rozširovaniu. Press Release k tlačovej konferencii MZV SR z 8.10.2002 // <http://www.government.gov.sk>
69. Pravidelná správa o pripravenosti Slovenskej republiky k vstupu do EÚ za rok 1999. – Bratislava: MZV SR, 2000. – 13.októbra. <http://www.mzv.sk>
70. Pravidelná správa o pripravenosti Slovenskej republiky k vstupu do EÚ za rok 2000. – Bratislava: MZV SR, 2000. // <http://www.mzv.sk>
71. Programové vyhlásenie vlády Slovenskej republiky. Úvod, 1.Zahrančné vzťahy // Pravda. – 1995. – 16. januára. – s.8.
72. Programové vyhlásenie vlády Slovenskej republiky. – Bratislava: Úrad vlády SR, 1998 // <http://www.government.gov.sk>
73. Programové vyhlásenie vlády Slovenskej republiky. – Bratislava: Úrad vlády SR, 2002. // <http://www.government.gov.sk>
74. Programový plán rezortu ministerstva obrany na roky 2003-2008. – Bratislava: MO SR, 2003. // <http://www.mod.gov.sk/temy/progplan/index.asp>
75. Rámcový dohovor Rady Európy o ochrane národnostných menšín. // Pravda. – 1995. – 5. mája. – s.18-19.
76. Referendum o vstupe SR do EÚ 2003 // <http://www.portal.statistics.sk/showdok.do?docid=72>
77. RNP PŘENÁME 2003. – Bratislava: MO SR, 2002. – september // <http://www.mosr.sk>
78. RNP PŘENÁME 2004. – Bratislava: MO SR, 2003. – september // <http://www.mosr.sk>
79. Správa o plnení úloh zahraničnej politiky Slovenskej republiky za rok 1996. – Bratislava, Materiál na rokovanie NR SR, marec 1997 // <http://www.government.gov.sk>

80. Správa o plnení úloh zahraničnej politiky Slovenskej republiky za rok 1999 a zameranie zahraničnej politiky SR na rok 2000. – Bratislava: MZV SR, 2000 // <http://www.government.gov.sk>
81. Správa o pripravenosti Slovenskej republiky na členstvo v Európskej únii za obdobie september 1999 – jún 2000. – Bratislava: MZV SR, 2000.- jún // <http://www.government.gov.sk>
82. Správa o stave Slovenskej republiky, ktorú v Narodnej rade SR prednesol M.Kováč // Sme. – 1996. – 11. decembra. – s.9-10. // <http://www.prezident.sk/?634>
83. Správa prezidenta o aktuálnych politických otázkach // Euroreport. – 1999. – december // <http://www.prezident.sk>
84. Stanoviská SR na Medzivládnej konferencii Európskej únii v rokoch 2003–2004. – Bratislava: Vláda SR, 2003. // <http://www.government.gov.sk>
85. Štatistická ročenka SR 1996. – Bratislava: Veda, 1996 – 681 s.
86. Štatistická ročenka SR 2001. – Bratislava: Veda, 2001 – 655 s.
87. Text rezolúcie Európskeho parlamentu // Sme. – 1996. – 14. decembra. – S.4.
88. Texty demaršov EÚ a USA vláde SR // Pravda. – 1995. – 9. novembra. – S.5.
89. The Membership Action Plan (MAP). – Brusel: NATO, 1999. // <http://www.nato.int/docu/pr/1999/p99-066e.htm>
90. Ozbromené sily SR – model 2010. – Bratislava: MO SR, 2001. // <http://www.mosr.sk/index.php?page=8>
91. Uznesenie NR SR č. 726 zo 16. februára 2000 k zameraniu a základným úlohám NR SR v príprave na rokovanie o vstupe do EÚ. – Bratislava: NR SR, 2000 // <http://www.zbierka.sk>
92. Uznesenie vlády SR č. 138/2003 zo dňa 26.2.2003. // <http://www.rokovania.sk/appl/material>
93. Vojenská stratégia Slovenskej republiky. Uznesenie NR SR č. 1697, 25.10.2001. – Bratislava: NR SR, 2001 // <http://www.zbierka.sk>
94. Voľby do NR SR konané 30.9 a 1.10.1994. Výsledky hlasovania podľa obcí. – Bratislava: Štatistický úrad SR, 1994 // <http://www.portal.statistics.sk/showdok.do?docid=4490>
95. Voľby do SNR. Výsledky hlasovania podľa obcí. Diel I, II. – Bratislava: Slovenský štatistický úrad, 1992 // <http://www.portal.statistics.sk/showdok.do?docid=4490>
96. Všeobecná pozícia Slovenskej republiky k rokovaniu o vstupe do Európskej únie // <http://www.sekretary.gov>
97. Vyjadrenia ministerky zahraničných vecí USA M. Albrightovej. Úrad hovorca MZV USA // <http://secretary.state.gov/statements/1999>
98. Vyhlásenie prezidenta SR k 7. výročiu Nežnej revolúcie // <http://www.prezident.sk>
99. Výsledky hlasovania vo voľbách do NR SR 25.-26. septembra 1998. // <http://www.portal.statistics.sk/showdok.do?docid=4490>
100. Výsledky hlasovania vo voľbách prezidenta SR v roku 1999. – Bratislava: Slovenský štatistický úrad, 1999 // <http://www.portal.statistics.sk/showdok.do?docid=67>
101. Výsledky hlasovania vo voľbách prezidenta SR v roku 2004. – Bratislava: Slovenský štatistický úrad, 1999 // <http://www.portal.statistics.sk/showdok.do?docid=67>
102. Referendum o vstupe SR do EÚ 2003 // <http://www.portal.statistics.sk/showdok.do?docid=72>
103. Vystúpenie prezidenta SR v Národnej rade SR 25.5.2001. // <http://www.prezident.sk/?337>
104. Zahraničná politika SR. – Bratislava: Ark, 1998. – 255 s.

УДК 930.1:32(477+470+571+73) «2009/2012»

Н. Корнієнко

УКРАЇНЬСЬКА ІСТОРІОГРАФІЯ ПРО ВПЛИВ «РОСІЙСЬКОГО ФАКТОРУ» НА ПОЛІТИКУ США ЩОДО УКРАЇНИ У 2009-2012 РР.

У статті охарактеризовано доробок українських науковців щодо аналізу впливу політики «перезавантаження» відносин з Росією на американсько-українські взаємини. Визначено, що переважна більшість вітчизняних дослідників вважає «російський фактор» одним з найбільш вагомих за своїм впливом на формування та реалізацію політики США щодо України у 2009-2012 рр.

Ключові слова: США, РФ, Україна, політика «перезавантаження», пострадянський простір, українська історіографія.

The paper analyzes the achievements of Ukrainian scientists in the field of analysis of the impact of American "reset" policy toward Russia on the US-Ukrainian relations. It has been summarized that the majority of Ukrainian researchers considered the "Russian factor" as the most influential on the formation and realization of the United States policy towards Ukraine in 2009-2012.

Keywords: USA, Russia, Ukraine, the "reset" policy, the post-Soviet space, Ukrainian historiography.

Підтримка демократії – одна з головних складових зовнішньої політики США. Американською стороною значна увага приділяється країнам, які здійснюють транзит до демократії. Серед них – особливе значення мають країни пострадянського простору, бо їх перехід до демократії є своєрідним підтвердженням перемоги США у Холодній війні.

Політика США щодо незалежної України реалізується саме у такому контексті. На її формування впливає низка факторів: внутрішня та зовнішня ситуація в самих США та в Україні, міжнародна ситуація, взаємини та співробітництво з іншими державами. Одним з визначальних факторів американсько-українських взаємин залишається російський, який став особливо помітним з 2000-х рр.

У даній статті здійснено спробу узагальнити основні проблеми, які виокремлювалися у вітчизняній історичній та політологічній науці стосовно впливу «російського фактору» на політику США щодо України. Для аналізу був обраний період першого терміну президентства Б. Обами, а саме 2009-2012 рр. Цей період варто розглядати окремо, тому що саме з 2009 р. почала реалізовуватися Б. Обамою нова зовнішня політика «перезавантаження» відносин з Росією, яка мала істотний вплив на політику США щодо України. Зміни у відносинах США з Росією та ознаки недостатньої успішності задекларованого «перезавантаження» стали помітними з поверненням на посаду президента Росії В. Путіна у 2012 р., тому наступний період потребує окремого дослідження.

Американська політика «перезавантаження» одразу привернула увагу українських дослідників-міжнародників, політологів, істориків. Перші думки були висвітлені у періодичній пресі в якості інтерв'ю експертів або окремих статей, а в подальшому набули ґрунтовного аналізу у низці наукових публікацій у фахових періодичних виданнях та колективних монографіях.

Можна виділити наступні основні проблеми, в контексті яких вітчизняними дослідниками обговорювався «російський фактор» та його вплив на політику США щодо України: (1) власне оцінка політики перезавантаження; (2) аналіз російських оцінок американської стратегії (концепції) перезавантаження; (3) характеристика політики США на пострадянському просторі у 2009-2012; (4) місце України серед зовнішньополітичних інтересів США в означений період.

Отже, у першу чергу українські дослідники намагалися інтерпретувати саму концепцію «перезавантаження» та спроби змінити зовнішньополітичний курс США. Так, привернула увагу висловлена у квітні 2009 р. президентом Б. Обамою у Страсбурзі (Франція) теза про те, що Америка готова до змін заради спільного вирішення загальних проблем, а також його акцентування на тому, що Америка не може змінювати самотужки. На думку українського дослідника І. Тімкіна це свідчило про те, що Б. Обама на початку свого президентства задекларував новий зовнішньополітичний курс та продемонстрував готовність США відмовитися від дій в односторонньому порядку. На відміну від свого попередника – Дж. Буша-молодшого – новий президент проголошував, що має намір віддавати перевагу конструктивній взаємодії з партнерами [15].

Старший науковий співробітник Інституту економічних досліджень та політичних консультацій К. Шинкарук відмічала той факт, що для США ця політика означала не стільки перегляд міжнародних правил гри, скільки їх коригування у процесі адаптації до змін у міжнародному середовищі [16]. Авторка характеризувала політику «перезавантаження» як таку, в якій Росія прагнула вибудувати відносини із країнами світу, виходячи з власних пріоритетів, а США намагалися втримати й посилити свій вплив у найважливіших регіонах [16].

З цим погоджуються і інші українські дослідники. Так, М. Дорошко, доктор історичних наук, вказував на те, що за «перезавантаженням» відносин США з Росією стоїть тверезий і прагматичний розрахунок нової американської адміністрації, для якої міцні відносини з Росією є не самоціллю, а, радше, інструментом для досягнення таких пріоритетних завдань, як контроль за озброєнням, а також збільшення впливу на Іран і Афганістан [2]. З ним погоджується і Г. Мерніков, який вважає, що Москва розглядається Вашингтоном скоріше і якості інструменту реалізації власних геополітичних та гео економічних проектів [7].

Втім, як відзначає більшість фахівців, політика «перезавантаження» не була успішною. Так, український історик В. Орлик наголошувала на вичерпаності політики «перезавантаження», яка на її думку була тимчасовим форматом взаємодії російської та